Jarkko Lahtinen

Eduskunta, Sivistysvaliokunta 7.3.2024

Lausunto hallituksen esityksestä (HE 8/2024 vp) eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta

Kuntaliiton kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto tästä asiakokonaisuudesta.

Kuntaliiton kokonaisnäkemys

Nykymuotoinen aikuiskoulutustuki kohdentuu joiltakin osin henkilöille, joille sitä ei ole perusteltua maksaa. Nykymuotoisen järjestelmän ongelmiksi on muodostunut mm. jo valmiiksi hyvin koulutettujen edelleen kouluttaminen ja mallin heikko vaikutus ihmisen työllistymiseen tai palkkaan. Tältä osin olemme nykymuotoisen aikuiskoulutustuen lakkauttamisen kannalla. Esitämme kuitenkin, että tuen kehittämistä tulisi jatkaa siten, että se vastaisi paremmin sille asetettuihin odotuksiin sekä kohdentuisi nykyistä paremmin työvoimapulasta kärsivien alojen osaamisen ja työvoiman saatavuuden turvaamiseen.

Näkemyksemme mukaan osaavan henkilöstön saatavuus erityisesti aloilla, joilla on jo nyt isoja ongelmia henkilöstön saatavuuden osalta, tulee turvata. Koulutuspaikkojen määrästä tulee huolehtia erityisestä niillä alueilla, missä osaavien työntekijöiden tarve on merkittävä. On myös huolehdittava siitä, että TE-uudistuksen myötä kunnilla on keinoja esimerkiksi ammatilliseen koulutukseen liittyen aidosti vaikuttaa ihmisten parempaan työllistymiseen.

Haluamme muistuttaa, että julkisen talouden kestävyys tulee turvata myös pitkällä aikavälillä, mikä tarkoittaa, että tuki uudelleen kouluttautumiseen tulee entistä paremmin kohdistaa käytettävissä oleviin resursseihin ja vaikuttaviin tukimuotoihin.

Osaajapula varhaiskasvatuksessa

Olemme erityisen huolissamme siitä, miten esimerkiksi varhaiskasvatuksen osalta turvataan riittävä kelpoisuusehtojen mukainen henkilöstö. Vaikuttaa vahvasti siltä, että varhaiskasvatuksen vuoteen 2030 mennessä vaadittu henkilöstörakenne ei voi nykytilanteen perusteella arvioituna toteutua.

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö on 29.2.2024 annetun tiedotteen perusteella lisäämässä varhaiskasvatuksen opettajakoulutukseen 875 uutta aloituspaikkaa, joista iso osa on käsityksemme mukaan aikomus toteuttaa monimuoto- ja muuntokoulutuksena. Opetusalalla päiväkodinjohtajat, varhaiskasvatuksen opettajat ja varhaiskasvatuksen sosionomit sekä erityisopettajat ovat ryhmiä, mihin tehtäviin on pystytty pätevöitymään osin aikuiskoulutustuen turvin. Varhaiskasvatuksen opettajien ja sosionomien monimuoto- ja muuntokoulutukset ovat tarjonneet suositun väylän varhaiskasvatuksen lastenhoitajille kelpoistua kyseisiin tehtäviin.

Monimuoto- ja muuntokoulutukset sisältävät tyypillisesti lähiopetuspäiviä, johon osallistuminen on osin mahdollistunut aikuiskoulutustuen avulla. Esityksen mukaan aikuiskoulutustuen lakkauttaminen siirtäisi vastuuta opintojen aikaisesta toimeentulosta opiskelijalle itselleen. On huomioitava, että esimerkiksi varhaiskasvatuksessa työskentelevillä pienituloisilla henkilöillä tai yksinhuoltajilla ei ole mahdollisuuksia palkattomaan harjoitteluun tai lainan ottamiseen opintojen aikaisen elämisen kustantamiseksi. Varhaiskasvatuksen osalta muunto- ja monimuotokoulutuksiin on voinut osallistua osin työ tekemisen ohessa.

Julkisen talouden kokonaisuuden näkökulmasta on huomioitava, että kunnat tukevat jo nyt esimerkiksi varhaiskasvatuksen tehtäviin vaaditun kelpoisuuden antamiin koulutuksiin osallistumista. Osa kunnista tarjoaa jo tällä hetkellä aikuiskoulutustuen lisäksi työnantajan maksamaa palkallista opintovapaata lähiopetuspäiviin osallistumisen tueksi. On vaarana, että aikuiskoulutustuen lakkauttaminen ilman osin korvaavaa järjestelmää pakottaa kuntia ottamaan yhä enemmän rahoitusvastuuta siitä, että henkilöillä on mahdollisuus osallistua monimuotokoulutuksiin. Erilaisilla koulutusrakenteilla osaltaan mahdollistetaan varhaiskasvatuksen henkilöstörakenteen toteutumista.

Osaajapula teknisellä toimialalla

Myös kuntien tekninen toimiala kärsii osaajapulasta. Kuntien teknisen toimen osaajapulaan ei voida vastata esimerkiksi aloituspaikkoja lisäämällä, sillä teknologiateollisuus rekrytoi jo nyt puolitoista kertaisen määrän alalle valmistuviin nähden vuosittain. (Kuntaliiton selvitys teknisen toimialan osaajapulan tilanteesta 2023)

Kiinnitämme huomiota myös siihen, että kuntien teknisen toimen asiantuntijan osaamiseen kuuluu paljon hallintokäytänteiden ja viranhaltijatyön tuntemista, jota ei voi oppia oppilaitoksissa. Se nostaa kynnystä siirtyä kuntien palvelukseen. Edellä mainituista syistä jatkuvan oppimisen tuomat mahdollisuudet pätevöityä vaativampiin tehtäviin kunnan sisällä ovat osaajapulan taittamisen näkökulmasta avainasemassa. Kuntaliiton selvityksessä puolet

kunnista kertoivatkin käyttäneensä mahdollisuutta henkilöstönsä lisäkouluttamiseen.

Osaajapula on jo nyt hidastanut lupaprosesseja ja hankkeita on jouduttu lykkäämään. Tämä osaltaan vaikuttaa investointihalukkuuteen monissa kunnissa. Osaajapulalla voi siis olla myös vakavia kansantaloudellisia seurauksia.

Lopuksi

Aikuiskouluttamismahdollisuus ja erilaiset kouluttautumisen mahdollistavat tuet ovat tärkeitä, jotta kunnan elinvoiman edellytyksenä olevaa osaamista riittäisi myös kunnan tekniselle toimialalle.

Näkemyksemme mukaan nykymuotoisen aikuiskoulutustuen lakkauttamista voidaan pitää osin perusteltuna, mutta samanaikaisesti tulisi luoda malli, jolla rahoitusta voisi edelleen kohdentaa erityisesti työvoimapula-aloille, työllisyyden ylläpitämisen ja työuran etenemisen edistämiseksi.

Ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan osalta Kuntaliitolla ei ole kommentoitavaa.

SUOMEN KUNTALIITTO

Hanna Tainio
varatoimitusjohtaja

Jarkko Lahtinen
kehittämispäällikkö